

romantische of natuurphilosophische periode in de vorige eeuw, in een golvend stijgende lijn heeft voortgezet tot op de huidige dag. Daarbij werd niet alleen het inzicht in structuur en functie van het organisme, maar ook dat in de pathologie ontzaglijk vergroot.

Met steeds fijnere methoden en instrumenten wordt het gebeuren in het levende organisme doorvorst. Het Röntgenoog dringt door in de schuilhoeken der ingewanden, radioactieve isotopen maken de fijnste biochemische processen mede en verraden hun gang, zonder die te storen. Zoals voor de physica het atoom, zo is voor de geneeskunde de cel een wereld gebleken – een wereld, waarin zich rusteloos tal van enzymatische processen afspelen, een wereld, wier geheimen morfologisch door het elektronenmicroscop en functioneel door de moleculaire biochemie worden ontsloten. De code van het DNA¹, het ‘meestermolecuul’ der erfsubstantie is ontcijferd, en indrukwekkende ziektebeelden blijken te berusten op aantoonbare chromosomale afwijkingen, dan wel op de aangeboren afwezigheid van een enzym.

Het kon daarbij wel niet anders, of men kwam, mét Cannon, toch soms onder de indruk van de ‘wisdom of the body’, een immanente teleologie werd aanvaard onder de schuilnaam van het begrip homeostase: het streven naar het evenwicht in het ‘milieu interne’, dat bereikt wordt in een feilloze regeling van het inwendige verkeer – het snelle van de boodschappende hormonen en het langzamere van het materiaalvervoer. Van de werkwijze van de wijsheid van het lichaam openbaren de talrijke terugkoppelings-inrichtingen in de functie der endocriene organen althans iets² en belooft de wetenschap der stuurkunst, de cybernetica, in dit opzicht *misschien* meer³.

Technische ontwikkeling der geneeskunde

Zo wordt de verbijsterend ingewikkelde machine van het menselijk lichaam hoe langer hoe beter gekend, en kan ze beter in gezondheid worden gecontroleerd of, zoals ten aanzien der vruchtbaarheid gereguleerd, en in ziekte worden hersteld. De man, die dat doet, is als de in witte jas geklede ingenieur van het lichaam.

Bij de oudere patiënt, die maandenlang steeds vermoeider en bleker

¹ desoxyribonucleïnezuur. Cf. L. Bosch, *Geen spel als het spel der genen* (Univ. pers., Leiden, 1965).

² Overigens weten we niet, hoe gebrekkig onze kennis op sommige punten nog is, getuige het feit, dat bij de homeostase van het calciumgehalte thans niet één, doch twee hormonen betrokken blijken te zijn.

³ Zie ook F. J. J. Buytendijk, *Prolegomena van een anthropologische fysiologie* (Aula-reeks, Utrecht/Antwerpen 1965), blz. 231.